

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. október 19.

SZOCIÁLIS ISMERETEK

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató a vizsgázók teljesítményének értékeléséhez
(az értékelő tanárok részére)

Tévedés esetén helyes megoldásnak csak egyértelmű javítás fogadható el.

A javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de tartalmában azonos, egyéb helyes megoldás is elfogadható a négyzögben található ponthatáron belül a csillaggal (*) jelölt kérdéseknél.

A javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válaszokra kizárólag a megadott pontszámok adhatók.

A megadott pontszámok további bontása csak ott lehetséges, ahol erre külön utalás van. Az így kialakult pontszámok csak egész számok lehetnek.

1. A megadott válaszlehetőségek közül karikázza be a helyes megoldás betűjelét!

Mi jellemző a lelki folyamatokra?

- a.) Önmagukban léteznek.
- b.) Mindig tudatosak.
- c.) A lelki jelenségek statikusak.
- d.) A lelki jelenségek életjelenségek.**

Mi a jellemző a hangulatra mint érzelmi állapotra?

- a.) Nagyon intenzív és tartós.
- b.) Kevésbé intenzív és tartós.**
- c.) Nagyon intenzív és rövid ideig tartó.
- d.) Kevésbé intenzív és rövid ideig tartó.

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 2 pont** adható.

2. A megadott válaszlehetőségek közül karikázza be a helytelen megoldás betűjelét!

A magyar jóléti rendszerhez tartozik:

- a.) a nyugdíjellátás
- b.) az egészségügyi ellátórendszer
- c.) az oktatási rendszer
- d.) a vallásszabadság**

A társadalom háromdimenziós szerkezetelméletének részei Bourdieu szerint a:

- a.) pénztőke
- b.) piaci tőke**
- c.) szociális tőke
- d.) kulturális tőke

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 2 pont** adható.

3. Egészítse ki az alábbi szöveget a megadott szakszavakkal!

Beillesztendő szakkifejezések:

- **serdülőkor**
- **fejlődési ütem**
- **biológiai érés**
- **lelki sérülés**
- **rögzülés**

A személyiség harmonikus fejlődéséhez a **biológiai érés** mellett elengedhetetlen a környezet segítése. Az életkori szakaszokhoz viszonyítva – az egyén szintjére lebontva – eltérő **fejlődési ütem** figyelhető meg: felgyorsulás, lelassulás, visszamaradás, **rögzülés** stb.

A felgyorsult fejlődést akcelerációnak nevezzük. Ez a folyamat, amely a **serdülőkor** idején indul el, a koegzisztencia törvénye alapján nem azonos mértékben érinti az egyes pszichés funkciókat.

Komolyabb **lelki sérülés**, ingerszegény környezet vagy túlingerlés hatására a gyermek fejlődése visszamarad, esetleg leáll az életkori szakasz szempontjából.

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 5 pont** adható.

4. Írja be a táblázatba a pubertáskorig terjedő életkori szakaszok megnevezését!

Életkori szakaszok	Életkori átlagok
Újszülöttkor	megszületéstől 6 hétig
Óvodáskor	3 – 6 éves korig
Csecsemőkor	6 hetes kortól 1 éves korig
Kisgyermekkor	1 – 3 éves korig
Prenatális kor	magzati kor
Kisiskoláskor	6 – 10 éves korig

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 6 pont** adható.

5. Fejezze be a mondatot! Válaszát írja a kipontozott vonalra!

3	
---	--

- Azt a jelenséget, amely során az egyén vagy a család társadalmi helyzete megváltozik, társadalmi **mobilitásnak** nevezzük.
- Azt a jelenséget, amely eredményeképpen valakinek a társadalmi helyzete a szüleihez képest megváltozik, **nemzedékek közötti (intergenerációs) mobilitásnak** nevezzük.
- Azt a jelenséget, amely során valaki foglalkozási életpályája folyamán lép át másik társadalmi helyzetbe, **nemzedéken belüli (intragenerációs vagy karrier-) mobilitásnak** nevezzük.

Mondatonként egy-egy helyes szakkifejezésért egy-egy pont, **összesen 3 pont** adható.

6. Mi a jóléti pluralizmus? Írja be a hiányzó szakszavakat a megfelelő helyre!

A jóléti pluralizmus az állami, a **piaci** (forprofit), a **voluntáris** (önkéntes, nonprofit) valamint az **informális szektor** (család, szomszéd, barát) közötti szociálpolitikai munkamegosztás, együttműködés.

informális szektor

voluntáris

piaci

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 3 pont** adható.

7. *Melyek a szegénység által különösen fenyegetett rétegek a mai Magyarországon?
Soroljon fel öt csoportot!

- munkanélküliek, kereső nélküli családok
- közmunkások
- többgyermekes családok
- egyedülálló szülő
- a nyugdíj nem saját jogon jár (özvegyi nyugdíj)
- fogyatékkal élők
- hajléktalanok
- alacsony iskolai végzettségűek

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 5 pont** adható.

8. *Nevezzen meg négy egyenlőtlenségi típust!

- jövedelmi
- nemek szerinti
- területi, települési
- kulturális
- foglalkoztatási

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.

9. *Határozza meg a támogatások megítélése két formájának lényegét!

- Normatív ellátás: jogszabály alapján meghatározott feltételrendszerekhez kötött.
- Diszkrecionalitás: a döntés szempontja az egyén élethelyzetének mérlegelése.

Helyes válaszonként két-két pont, **összesen 4 pont** adható.

10.*Írja le, mi a különbség a jogi és az erkölcsi magatartás szabályai között!

Írjon hozzá egy-egy konkrét példát!

A jog olyan írott szabályok összessége, amelyet az állam és az erre felhatalmazott szervei alkotnak meg. Ezek be nem tartása esetén az állam kényszert alkalmaz.

Pl. A szülő nem járhatja iskolába tanköteles gyermekét.

Az erkölcs a társadalmi szempontból helyesnek tartott magatartást irányító és annak megítélését segítő íratlan szabályok összessége.

Pl. Illemszabályok: köszönés, udvariasság megszegése.

Helyes válaszonként egy-egy pont, a példákért egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.

11. Húzza alá a felsorolásból a jog által szabályozott területeket!

- iskolai házirend
- munkaszerződés
- párválasztáshoz kötődő viselkedési normák
- hivatalos iratok elrendezése
- temetési szertartás
- szeretőt tartó házas férfi

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 3 pont** adható.

12. A táblázatban jelölje a megfelelő helyen, hogy az állítások igazak vagy hamisak! Írjon I betűt az igaz, H betűt a hamis állítások mellé!

Állítás	Igaz/Hamis
A kamaszkor (serdülőkor/pubertáskor/tinédzserkor) 10–14 éves kortól 18 éves korig terjedő életszakasz, átmenet a gyermek- és a felnőttkor között.	I
Serdülőkorban kialakul az egyén saját személyisége – beszédmódja, fizikai kinézete.	I
A kamasz hangulata egyik percről a másikra változik.	I
A testi és közvetve a lelki átalakulást előidéző hormonális változások a serdülőkor kezdeteként megjelölt 13-14 éves kor előtt nem kezdődnek el.	H
A testi változások kamaszkorban mindig hoznak magukkal lelki változásokat is.	I
Serdülőkorban az, hogy a többiekre hasonlítunk nézeteinkben, öltözködésünkben, szokásainkban, viselkedésünkben fontosabb, mint a szülők, a felnőttek véleménye.	I
A serdülő éleslátással figyeli a környezetét és kritizálja azt.	I
A korai serdülőkor jellemzője az identitás kialakulása.	H

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 8 pont** adható.

13. * Soroljon fel a családsegítő szolgálat által nyújtott szolgáltatások közül négyet!

- tájékoztatás, felvilágosítás, szociális információs szolgáltatás biztosítása
- életviteli tanácsadás
- jogi, pszichológiai tanácsadás szervezése
- a veszélyeztetettséget észlelő és jelző rendszer működtetése
- mentális gondozás
- kapcsolattartás intézményekkel, szakemberekkel
- szociális válságkezelés (krízisintervenció)

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.

14. * Milyen követelmények állnak fenn a fogyatékkal élők foglalkoztatásával, munkavégzésével kapcsolatban? Írjon négy szempontot!

- A munka feleljen meg a fogyatékkal élő személy képességeinek.
- Ne legyen megerőltető, az egészségre ártalmas.
- Fejlesztő hatású legyen.
- Változatos legyen.
- Folyamatos, rendszeres legyen.
- Kimutatható gazdasági haszna legyen.
- A végzett munkának értékelhetőnek kell lennie.

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.

**15. Párosítsa össze az alábbi fogalmakat a megfelelő meghatározásokkal!
Írja a meghatározás betűjelét a fogalom mellé!**

társadalmi viszonyok:	D
társadalmi csoport:	C
társadalompolitika:	A
társadalmi struktúra:	B

- A.) A társadalmi viszonyok újratermelését és a társadalmi struktúra alakulását befolyásolni kívánó tényező.
- B.) A társadalomban élő egyének és családok nagy egységeiben történő elrendeződése.
- C.) Egy vagy több hasonló ismertetőjellel rendelkező nagyobb létszámú együttes.
- D.) Az emberi társadalmat alkotó egyének, családok között együttes cselekvéseik során – többé-kevésbé állandó – viszonyok alakulnak ki.

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.

16. *Soroljon fel a tudományos megfigyelés jellemzőiből ötöt!

- céltudatos tevékenység
- tervszerű
- objektív
- megbízható
- érvényes
- logikai tisztaság a következtetéseikben

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 5 pont** adható.

17. *Ismertesse a korai anya-gyermek kapcsolat jelentőségét!**Soroljon fel öt jellemző tényezőt!**

- a gyermek biztonságszükségletének biztosítása
- a testközelség, az elsődleges kontaktus szükséglete
- a táplálkozás szükségletének kielégítése
- érzelmi és információs ingerek
- működő modellek kialakítása a másiktól és az énről: a kötődés mint a későbbi társas kapcsolatok mintája
- az emberi környezet iránti szociális ingert nyújt a gyerek lelkiállapotának megfelelően /sír-vigasztal/

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 5 pont** adható.

18. *Fogalmazza meg a nagycsalád lényegét!

A nukleáris családnál kiterjedtebb rokoni együttes.

A helyes válaszáért **összesen 2 pont** adható.

19. * Soroljon fel a nappali melegedő szolgáltatásai közül ötöt!

- a hajléktalanoknak napközbeni tartózkodási lehetőség
- tisztálkodási lehetőség
- tiszta ruha, „váltóruha” biztosítása
- étkezési lehetőségek
- postai cím, csomagmegőrzés biztosítása
- segítség hivatalos ügyek intézésében
- mentális támogatás
- segítség munka vagy albérlet kereséséhez
- ingyenes iratpótlás

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 5 pont** adható.

20. E. Erikson fejlődésmélete szerint válassza ki és illessze be a táblázatba a hiányzó elemeket!

- serdülőkor
- 7. évtől kamaszkorig
- intimitás az izolációval szemben
- kezdeményezés a büntudattal szemben
- identitás a szerepkonfúzióval szemben
- alkotóképesség a stagnálással szemben

első életév	bizalom a bizalmatlansággal szemben
második életév	autonómia a szégyennel és a kétellyel szemben
3–6 év	kezdeményezés a büntudattal szemben
7. évtől kamaszkorig	teljesítmény a kisebbségi érzéssel szemben
serdülőkor	identitás a szerepkonfúzióval szemben
fiatal felnőttkor	intimitás az izolációval szemben
felnőttkor	alkotóképesség a stagnálással szemben
időskor	integritás a kétségbeeséssel szemben

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 6 pont** adható.

**21. Párosítsa össze az egészségkultúra fogalmait, összetevőit!
Írja a meghatározások elé a fogalom betűjelét!**

A: egészség

B: egészségi ismeret

C: egészségkultúra

D: egészség megőrzése

E: életvezetési tanácsadás

C a művelődés szerves és fontos része, az egészséggel kapcsolatos műveltség megszerzése, maga az életmód.

A a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota, és nem csupán a betegség vagy fogyatékosság hiánya.

B az egészséggel kapcsolatos tájékozottság, amely alapja az egészséggel kapcsolatos nézeteknek, egészségmagatartásnak.

-
- E** az aktuális életproblémák megoldásában segít azoknak, akik életük egy bizonyos szakaszában olyan nehézséggel, problémával, konfliktus- vagy stresszhelyzettel találkoztak, amelynek a megoldásához, a továbblépéshez úgy érzik, hogy segítségre van szükségük.
- D** „az egészséget elősegítő életmód, és az ezt ösztönző társadalmi, gazdasági, környezeti és személyes tényezők támogatását öleli fel”. ENSZ

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 5 pont** adható.

22. *Soroljon fel négy olyan eljárást, amelyekkel megelőzhetőek az időskori balesetek!

- a lépcső jó megvilágítása, villanykapcsoló a lépcső alsó és felső végén
- korlát a lépcső mentén
- jól rögzített szőnyeg a csúszás elkerülésére
- telefonzsinór vagy elektromos vezeték ne legyen útban
- a bútorokat ne kelljen kerülgetni
- a heverő és a székek megfelelő magasságúak legyenek, hogy könnyen lehessen felkelni
- az ágyhoz közel legyen a villanykapcsoló
- a kádnál vagy zuhanynál legyen kapaszkodó és csúszásgátló
- megfelelő cipő és papucs, alacsony sarokkal és gumitalppal
- kerülni kell az olyan hosszú ruha viselését, amelyben meg lehet botlani

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.

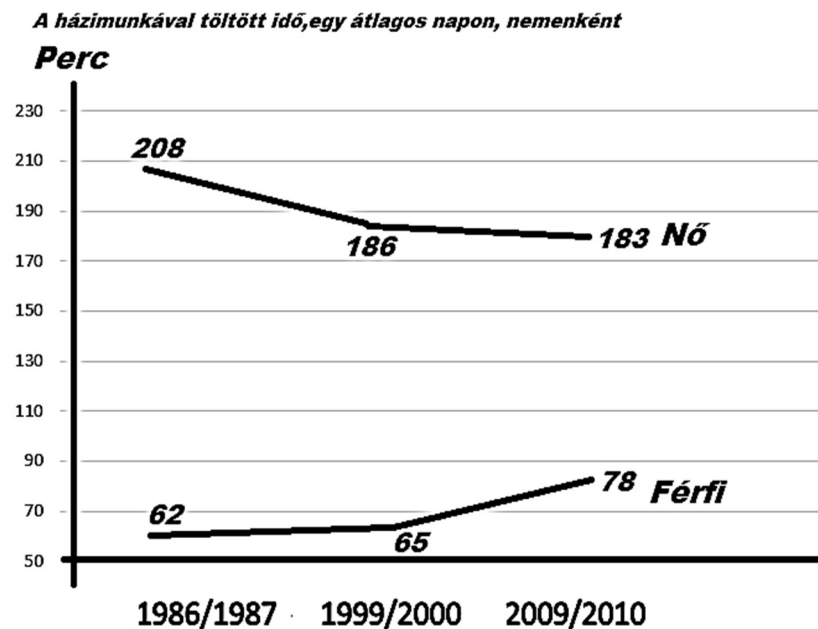
23. *Határozza meg a szűrővizsgálatok célját! Egészítse ki a hiányos mondatokat!

A szűrővizsgálatok célja a **lakosság egészségének védelme** és az egyén életminőségének, illetve **élettartamának növelése** a rejtett betegségek, az egyes betegségeket megelőző kórállapotok, valamint az arra hajlamosító kockázati tényezők **korai** – lehetőleg panaszmentes – szakaszban történő aktív felkutatásával és felismerésével.

Helyes válaszonként egy-egy pont, **3 pont** adható.

24. *Értelmezze az időmérleg-kutatás házimunkára vonatkozó táblázatát!
Írjon négy megállapítást, melyben térjen ki a témáról tanultakra!

a 15-74 éves korú lakossági körében

Forrás: KSH <http://www.origo.hu/gazdasag/20160927-elkeszult-a-ksh-idomerlege.html>

- A grafikonon látható, hogy a nap 24 órájából mennyit töltöttek házimunkával a nők és a férfiak 3 időszakban.
- A nők és a férfiak tehervállalása nagy különbséget mutat.
- A nyolcvanas évekhez viszonyítva csökkent a háztartási munkára fordított idő a nők esetében.
- A csökkenés ellenére is a nők körében 2009/2010-ben egy átlagos napon ez közel három óra.
- A nyolcvanas évekhez viszonyítva nőtt a háztartási munkára fordított idő a férfiak esetében.

Helyes válaszonként egy-egy pont, **összesen 4 pont** adható.